

PETR LISÝ
ARCHETYPOVÁ
ASTROLOGIE

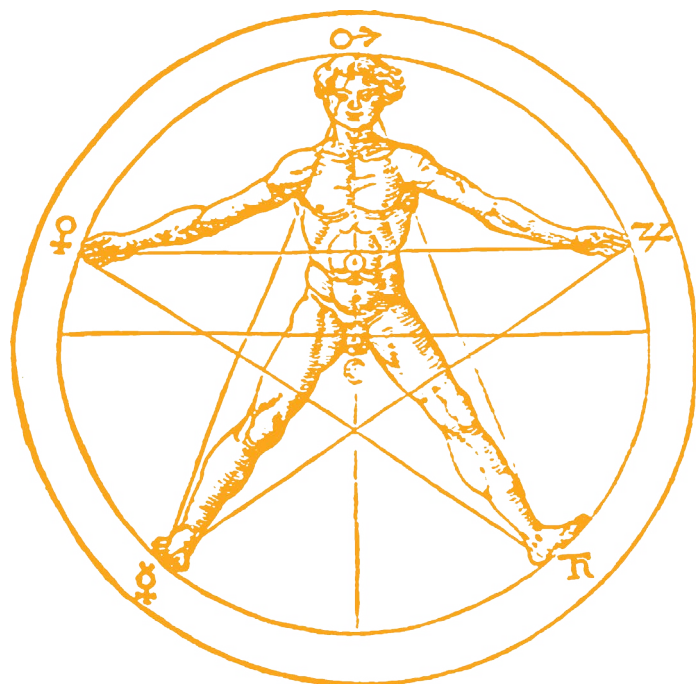
MGR. PETR LISÝ (1979)

Astrolog, překladatel a psychoterapeut. Vystudoval andragogiku na FF UK v Praze; během studia se začal orientovat na dílo C. G. Junga a na transpersonální psychologii. V letech 2004–2006 absolvoval poslední z dvouletých kurzů psychologické astrologie **Rudolfa Starého**, nejvýznamnějšího českého odborníka v tomto oboru. Po několika letech intenzivního studia postupně otevřel vlastní **konzultační praxi** a začal s přednáškovou, výukovou a autorskou činností na poli jungovscky orientované astrologie.

Je také absolventem tříletého výcviku v psychoterapii a řady seberozvojových workshopů a seminářů, jejichž společným jmenovatelem je orientace na symbolický život, autenticitu a živou spiritualitu. V této tematické oblasti působí také v roli **překladatele a tlumočnicka**; přeložil např. knihy od Roba Preece („Moudrost nedokonalosti“ a „Odvaha cítit“), Gabrielle Roth („Vypoťte své modlitby“) či Stanislava Grofa („Revoluce vědomí“). Jako autor a překladatel od roku 2008 pravidelně přispívá do archetypově astrologických rubrik esejistického čtvrtletníku **Revue PROSTOR**. Je aktivním členem české sekce **Budapeštského klubu**.

Motto: *„Člověk se lépe vyrovná s obtížným než s nesmyslným.“*

Carl Gustav Jung

OBSAH

PETR LISÝ: ARCHETÝPOVÁ ASTROLOGIE

STRANA ----- 4

RICHARD TARNAS: CYKLUS URAN-NEPTUN

STRANA ----- 13

ARCHETYPOVÁ ASTROLOGIE

ÚVOD

Západní astrologie je komplexní nauka s tradicí starou několik tisíc let a lze ji považovat za předchůdkyni současné psychologie. Až do novověku byla organickou a standardní součástí evropského vyššího vzdělání, jíž se stala jako jeden z aspektů moudrosti antického Řecka, kam předtím přišla ze starověké Mezopotámie a Egypta. Běžně se vyučovala na středověkých univerzitách, kde neexistovalo dnešní ostré rozlišení mezi astrologií a astronomií. V období osvícenství a vzniku moderní materialistické vědy však z univerzit vymizela, obdržela nálepku iracionální pavědy a více jak dvě stě let byla za obecného nezájmu a posměchu pěstována jen hrstkou zasvěcenců. Od třicátých let 20. století však astrologie zažívá určitou renesanci a aktualizaci, a to zejména díky impulsům, které jí poskytlo dílo vlivného švýcarského psychiatra Carla Gustava Junga.

Je třeba připomenout, že seriózní astrolog musí obsáhnout rozsáhlé vzdělání a integrovat poznatky a znalosti z mnoha různých oblastí vědění. To platilo ve starších dobách a platí to i dnes, ačkoli nám současná výpočetní technika mnohé výrazně usnadňuje. Astrologové ve starověku patřili k intelektuální elitě a v Mezopotámii zastávali úlohu kněží tlumočících vůli bohů. V Řecku se začalo s výklady horoskopů jednotlivců, a v pragmaticky orientovaném Římě začal být kladen důraz na věštění, který ještě později zesílil pod vlivem arabského determinismu. V Římě se také zformovalo rozlišení na seriózní astrology, kteří byli kultivovanými poradci vyšších vrstev, a na pouliční věstce kombinující přitažlivou symboliku astrologie s předváděním křiklavé veteše lidové obřadní magie. Tyto dvě polohy astrologie – seriózní a jarmareční – víceméně fungují i v dnešní době, přičemž ta „pouťová“ podoba má se skutečnou astrologií společné snad jen to, že těží z fascinující síly astrologické symboliky, a tu

většinou používá k přitáhnutí zájmu o nějaké zboží. V současnosti ji vidíme zejména v masmédiích – naprostá většina dvouřádkových „horoskopů“ pro jednotlivá znamení na zadních stránkách bulvárních novin či webech tuctových časopisů o životním stylu jsou čiré slátaniny. Hned v úvodu je třeba jasně říci, že toto není žádná astrologie.

VLIV C. G. JUNGA

Jak už bylo řečeno výše, novověk odsoudil k úpadku a živoření celé rozsáhlé oblasti lidského poznání, které se v očích osvícenského rozumu jevíly jako nepotřebný balast. Hermetický styl myšlení, který odjakživa tvořil integrální součást evropské myšlenkové tradice a který byl živnou půdou astrologie, byl drasticky potlačen a místo něj byla nastolena vláda vědeckého myšlení a materialismu. V moderním evropském myšlení převážil důraz na logiku, abstrakci, jednoznačnost, kauzalitu, růst a expanzi, zatímco hermetické pojetí je přirozenější a zahrnuje i dionýský pól existence; je pro něj charakteristická analogie, paradox, symbolismus, imaginace, cykličnost a dynamika protikladů. Tato myšlenková tradice také vykazuje jistou příbuznost s východním myšlením.

Švýcarský psychiatr **Carl Gustav Jung** (1875–1961) byl možná vůbec nejvlivnější z osobností, které se ve 20. století zasloužily o částečnou rehabilitaci hermetického pohledu na svět. Zanechal po sobě monumentální dílo, jež ve skutečnosti daleko přesáhlo meze psychologie a vneslo mohutnou vlnu inspirace jak do sféry humanitních věd (např. kulturní antropologie, analýza mýtů, uměnovědné obory), tak do některých oblastí přírodovědy (biologie, fyzika).

Jungův zásadní přínos spočívá především v tom, že odmítanou a vysmívanou hermetickou tradici kreativně znovuobjevil a oživil ji pomocí modernějších pojmů, čímž vystavěl most spojující moudrost antiky a středověku s novověkou současností. Rehabilitoval také hodnotu přirozeného myšlení a zprostředkoval dnešnímu člověku paradoxní životní pravdy legend, mýtů a pohádek. Tímto výkonem vytvořil prostor i pro modernizaci astrologie, jejímuž studiu se rovněž aktivně věnoval, což je patrné z občasných zmínek v jeho díle a publikovaných dopisů.

Za zakladatele psychologické astrologie (viz níže) bývá všeobecně považován **Dane Rudhyar** (1895–1985), filosof, astrolog, hudební skladatel a renesanční osobnost francouzského původu, žijící v USA. Rudhyar ve třicátých letech po přečtení několika Jungových knih, které tehdy začaly vycházet v angličtině, dospěl k přesvědčení, že je možné propojit astrologii s hlubinnou psychologií. Při modernizaci astrologického paradigmatu vycházel vedle Jungovy psychologie z dalších inspiračních

zdrojů, především z holismu a teosofie. Svou revoluční astrologickou koncepci představil v roce 1936 v knize *Astrology of Personality* (Astrologie osobnosti), a pokračoval v jejím rozvíjení a v reflexi práce dalších psychologů, především Abrahama Maslowa, Carla Rogerse či Roberta Assagioliho, tedy představitelů humanistické psychologie. Tento vývoj shrnul v roce 1972 v knize *Person Centered Astrology* (Na osobu orientovaná astrologie) a svůj přístup nazval „humanistická astrologie“. Na jeho průkopnickou práci navázali další astrologové, kombinující věkovité znalosti a techniky astrologie s pojmy, koncepty a metodami některých směrů současné psychologie a psychoterapie. Mezi tyto směry logicky nepatří pozitivistická, „vědecká“ psychologie, nýbrž směry jako hlubinná psychologie, humanistická psychologie, psychosyntéza, transpersonální psychologie, a především již zmiňovaná psychologie jungovská.

DEFINICE POJMU „ARCHETYPOVÁ ASTROLOGIE“

Nejprve jedno velmi obecné a zjednodušené rozlišení rozličných astrologických škol a směrů na dvě skupiny dle ohniska zájmu:

- astrologie **TRADIČNÍ**
(orientovaná převážně na *předpovídání konkrétních událostí*),
- astrologie **PSYCHOLOGICKÁ**
(orientovaná převážně na *osobnost a potřeby klienta*).

Psychologická astrologie (příp. astropsychologie) je souhrnný název pro silnou skupinu osobností a škol v současné astrologii, které se orientují převážně na osobnost a potřeby klientů, nikoli na předpovídání událostí. Čerpají přitom z poznatků různých škol současné psychologie a psychoterapie, které se jeví jako vhodné pro kombinaci s astrologií. Psychologická astrologie relativizuje tradiční fatalistické hodnocení určitých planet, aspektů a konstelací jako „dobrých“ nebo „špatných“, neboť si uvědomuje, že každá archetypická energie má svou světlou i odvrácenou stránku a že to, na čem opravdu záleží, je stupeň jejího uvědomění a integrace na straně klienta. Klade také zvýšený důraz na poradenskou kompetenci astrologa, nikoli pouze na jeho technické a odborné znalosti a dovednosti. Astrolog musí být nejen schopen vyčíst v symbolickém jazyce horoskopu příslušné informace, ale také zvolit přiměřenou formu jejich sdělení klientovi.

Pojem **ARCHETYPOVÁ ASTROLOGIE** je třeba vymezit na dvou úrovních:

- v **ŠIRŠÍM SMYSLU** je synonymem výrazu „jungovská“ či „jungovsky orientovaná“ astrologie (tj. astrologie, jež čerpá svou psychologickou inspiraci **převážně z myšlenek C. G. Junga**);
- v **UŽŠÍM SMYSLU** se pak jedná o nálepku pro **pojetí astrologie u Richarda Tarnase**, který vyučuje astrologii na sanfranciské univerzitě CIIS a je blízkým spolupracovníkem psychiatra Stanislava Grofa.

ARCHETYPOVÁ ASTROLOGIE V ŠIRŠÍM SMYSLU zahrnuje většinu psychologické astrologie, neboť jungovská psychologie se pro kombinaci s astrologií ukázala být jednoznačně nejvhodnější, zatímco přínos ostatních psychologických směrů pro astrologii je ve srovnání s jejím vlivem relativně malý. Čtenář je tudíž v rámci tohoto textu může chápat téměř jako synonyma. (Akcent se ovšem u jednotlivých astrologů a škol liší, a v chystané knize Archetypová astrologie budou rozdíly mezi jednotlivými proudy psychologické astrologie více rozvedeny. Mezi představitele vysloveně jungovsky orientované astrologie patří např.: Liz Greenová, Erin Sullivanová, Karen Hamakerová-Zondagová, u nás pak vynikající odborník, esejista, nakladatel a překladatel **Rudolf Starý**. Tento typ astrologie do své teorie i praxe integruje řadu Jungových pojmů a konceptů, jako jsou archetypy, synchronicita, komplexy, kolektivní nevědomí, individuace atd.

ARCHETYPOVÁ ASTROLOGIE V UŽŠÍM SMYSLU pak označuje pojetí astrologie u Richarda Tarnase (1950). Tento americký astrolog, psycholog a historik kultury je blízkým spolupracovníkem psychiatra českého původu Stanislava Grofa, spoluzakladatele transpersonální psychologie. Jejich společný výzkum probíhal nejprve v Esalenském institutu na mysu Big Sur a později na Kalifornském institutu integrálních studií (CIIS) v San Francisku. Na této státem akreditované vysoké škole spolu s dalšími spolupracovníky (např. kosmolog Brian Swimme) založili v roce 1994 magisterský a doktorandský studijní program „Filosofie, kosmologie a vědomí“. Standardní součástí studijních osnov je tu archetypová astrologie, která se k jejich překvapení mezi studenty tohoto oboru v průběhu času stala jakýmsi společným jazykem a jedinečným katalyzátorem sebepoznání i porozumění historickým a filosofickým tématům.

Tarnas je také autorem několika velice oceňovaných knih. Do širšího povědomí vstoupil knihou *Vášeň západní mysli* (The Passion of the Western Mind, 1991), v níž objevným způsobem shrnul historický vývoj západního světového názoru, a studií o archetypickém významu planety Uran, která vyšla česky pod názvem *Prométheus a Uran*

(Sagittarius, 2004). Za jeho klíčové dílo lze pak označit knihu *Cosmos and Psyche* (Kosmos a psyché, 2006), jež představuje pohled na dějiny západního myšlení a civilizace očima astrologie. Ukázka z této rozsáhlé knihy, věnovaná konjunkci Uran-Neptun, která charakterizovala 90. léta 20. století, tvoří druhou část tohoto textu.

Tarnasovy knihy a přednášky iniciovaly multidisciplinární dialog, který vedl ke vzniku nové disciplíny nazvané „archetypová kosmologie“, pro niž astrologie představuje výsostnou oblast setkávání vnitřního a vnějšího, psychologie a kosmologie. Archetypová kosmologie v obsáhlé mezioborové perspektivě (hlubinná psychologie, transpersonální teorie, mytologie, filosofie, religionistika, historie, umění, věda) zkoumá širokou základnu korelací mezi strukturálním řádem sluneční soustavy a archetypickými vzory v lidské zkušenosti. Vznikl také okruh archetypových astrologů, kteří vydávají pozoruhodný časopis pro archetypovou kosmologii nazvaný *Archai*. Ukázky prací Stanislava Grofa, Richarda Tarnase a dalších autorů publikujících v *Archai* v posledních letech pravidelně vycházejí v českých překladech v esejistické revue **PROSTOR**.

ASTROLOGIE JAKO ARCHETYPOVÁ STRUKTURA LIDSKÉ PSÝCHÉ

Astrologie představuje komplexní systém základních stavebních kamenů lidské psyché, orientační vztažný rámec astropsychologa. Jedná se o několik tisíc let používaný a rozvíjený ucelený systém intuitivní moudrosti, který je úzce provázán se samotnými základy evropské kultury. Zabýváme-li se tedy spontánními projevy nevědomí, jako jsou např. sny, může nám astrologie vynikajícím způsobem posloužit jako mapa, klíč nebo orientační pomůcka. Jedná se o sofistikovaný nástroj sebepoznání a hlubšího porozumění sobě i druhým, jenž nám pomáhá při zkoumání našich nevědomých komplexů, které si můžeme představovat jako podosobnosti s vlastní psychologií, většinou odlišnou od vědomého já, s nímž se identifikujeme. Nacházíme v ní dvanáct bazálních modů existence, dvanáct základních pohledů na svět, které společně tvoří celek lidské zkušenosti, ale mezi sebou se více či méně liší a v každém z nás jsou více či méně odlišně poskládány. Dvanáct znamení zvěrokruhu symbolizuje dvanáct vzájemně propojených archetypických energií tvořících lidský svět v jeho plnosti. Vydáme-li se na nesnadnou cestu vnitřní integrace, máme šanci objevit v sobě celý svět včetně těch aspektů, které jsme doposud považovali výlučně za cizí, a nikoli za svoje.

HOROSKOP JAKO MAPA INDIVIDUÁLNÍCH VLOH

V horoskopu narození jednotlivce jsou archetypické energie „namíchány“ určitým specifickým způsobem. Rudolf Starý hovoří o „genetickém scénáři“ individuálního příběhu. Toto zárodečné rozložení archetypických energií vymezuje dotyčnému jakési mantinely, v jejichž rámci se ve svém životě bude rozvíjet – naznačuje povahové sklony, nadání, slabé stránky, niterné konflikty atp. Neříká nám ovšem, jakým konkrétním způsobem se tento scénář bude rozvíjet – to závisí kromě vnějších událostí do značné míry i na tom, jak dotyčný člověk tento „surový materiál“ svého životního příběhu individuálně zpracuje. Pro moderní astrologii je významný přímý kontakt a rozhovor s klientem, o němž se potřebujeme dozvědět některé základní informace a udělat si obrázek, v jakém stadiu vývoje se nachází a nakolik je se svým scénářem v souladu.

Astrologie je založena na principu synchronicity, který odpovídá starému hermetickému principu „Jak nahoře, tak dole“. V tomto kontextu chápeme horoskop jako symbolický zápis toho, co je „nahoře“, tudíž kvality okamžiku (např. narození člověka) zrcadlí se ve vzájemném postavení nebeských těles pozorovaném z daného místa na povrchu Země, přičemž tato kvalita se rovněž analogickým způsobem zrcadlí „dole“, tj. v konkrétních okolnostech života daného člověka, a to jak vnějších, tak vnitřních. Toto tajemné propojení lze vysledovat už v prenatálním období a v raném dětství, obdobích tak důležitých z hlediska hlubinné psychologie.

Horoskop se může stát vynikající pomůckou pro zmapování psychických komplexů, na jejichž přítomnost lze usuzovat z určitých typických konstelací daného horoskopu, a psychické dynamiky, jež se za nimi skrývá. Astrolog si musí být pochopitelně schopen ověřit vhodně vedeným rozhovorem s klientem, zda jeho hypotézy korespondují se zážitky a vnitřním světem klienta, a nevnucovat mu své vlastní představy. Psychologovi naopak může nahlédnutí do horoskopu poskytnout cenné informace o celku klientovy osobnosti, nejen o aktuálních dílčích procesech jeho psýché.

ASTROLOGICKÁ TYPOLOGIE

Z obecného hlediska může být astrologie pro psychologa zdrojem ucelené a sofistické typologie. Pojem typu je podle mého názoru jednou z nejdůležitějších

součástí přirozené lidské psychologie. Reprezentuje totiž střední cestu mezi dvěma extrémními názory, které znějí: „Všichni lidé jsou stejní“ / „Každý člověk je jiný“. Oba tyto výroky jsou nějakým významným způsobem pravdivé a zároveň zavádějící. První tvrzení vychází ze zjevné skutečnosti, že se ve svých základních potřebách a životních projevech všichni podobáme, byť je halíme do různých hávů; promítá se tu rovněž naivní přesvědčení o tom, že rozdíly mezi lidmi jsou pouze kosmetické a v podstatě jsou všichni podobní jako my. Oproti této poněkud vulgární pravdě vyjadřuje druhé tvrzení zklamání a skepsi či odevzdanost a agnosticismus plynoucí ze zkušenosti s nesmírnou jinakostí ostatních lidí, jejich činů a pohnutek, které se nám jeví jako z jiného světa. Ucelená typologie představuje zralou syntézu těchto polarit, která reflektuje diferencovanější zkušenost, že světy některých lidí se tomu našemu výrazně podobají, zatímco jiné se nám jeví zcela vzdálené. C. G. Jung, autor pravděpodobně nejkompaktnější typologie v dějinách psychologie, v dodatku ke své práci *Psychologické typy* (1921) píše: „Od nejranějších dob se objevovaly pokusy klasifikovat jednotlivce dle typů a vnést tak řád do chaosu. Nejstarší známé pokusy byly provedeny orientálními astrology, kteří odhalili takzvané trigony čtyř elementů – vzduchu, vody, země a ohně... S tímto dávným kosmologickým schématem je úzce spjata fyziologická typologie antiky rozlišující čtyři temperamenty korespondující se čtyřmi tělesnými tekutinami (humory). To, co bylo zprvu reprezentováno znamením zvěrokruhu, vyjádřil později fyziologický jazyk řecké medicíny tříděním na flegmatiky, sangviniky, choleryky a melancholiky... Pokud jde o teorii astrologických typů, k úžasu osvícenců se dneška dožila netknuta a dokonce se těší novému zájmu.“ (*Psychological Types*. Princeton: Princeton University Press, 1990, str. 530–531.) Z řady knih vykládajících paralely mezi astrologickými živly (země, voda, vzduch, oheň) a čtyřmi psychickými funkcemi v Jungově typologii (vnímání, cítění, myšlení, intuice) lze vypíchnout skvělý a čtivý úvod do astropsychologie vztahů od britské astroložky Liz Greenové s názvem *Duše a vesmír* (Praha: Sagittarius, 1995).

ASTROLOGIE A VÝVOJOVÉ CYKLY

Další vlastností astrologie, kterou může psychologovi nabídnout, je její cyklická povaha. Horoskop narození pojmáme jako po celý život působící mapu leitmotivů, nicméně planety na obloze dále obíhají po svých drahách a jejich aktuální postavení vytváří kontakty s planetami horoskopu narození (radixu), čímž tato nativní postavení aktualizují. Vzájemné kontakty aktuálních postavení planet s planetárními

postaveními radixu nazýváme tranzity. Zejména tranzity Saturna a pomalých trans-saturnských planet Urana, Neptuna a Pluta přes osobní planety v horoskopu jednotlivce vesměs poukazují na určitý typ vývojové krize spojené jak s jistým druhem niterného prožívání, tak s vnějšími událostmi korespondujícími s povahou zúčastněných planet. Analýza aktuálních tranzitů jedince tedy může dokreslit jeho aktuální prožitky o jejich společný kořen, resp. archetypický význam.

Kromě tranzitů pomalých planet přes osobní planety, které jsou ze své povahy individuální, zkoumá astrologie také cykly především pomalejších planet, tj. období, kdy daná planeta zaujímá významný aspekt vůči svému nativnímu postavení (poloze v okamžiku narození). Tyto cykly jsou všem lidem společné a na jejich bázi v podstatě vznikla specifická vývojová astropsychologie (tj. souvisí s aktuálním věkem jedince, nikoli s jeho individuálními tranzity). Například období života kolem třicítky, spojené u většiny lidí se zklidněním, usazením, založením rodiny, vystřízlivěním, zvýšenou seriózností apod., spojuje astrologie s tzv. „návratem Saturna“, tj. obdobím, kdy Saturn dokončí svůj cca devětadvacetiletý cyklus oběhu a dostane se do konjunkce se svým nativním postavením. Podobně je i krize středního věku spojována se souběhem několika významných cyklů, z nichž nejvýrazněji vyčnívá opozice Urana na nativní postavení kolem dvačtyřicátého roku věku. Cenné je u astrologie především to, že dokáže vystihnout obecné téma kritického období, zasadit je do určitých souvislostí, poukázat na šance a rizika, jež nabízí, a přibližně určit i dobu, po jakou bude trvat. Může tak obohatit vývojovou psychologii o teoretický koncept spojující prosté pozorování a konstatování cyklických krizí v lidském životě s určitým specifickým smyslem a významem.

PSYCHOTERAPEUTICKÁ INSPIRACE V ASTROLOGICKÉM PORADENSTVÍ

Současný astrolog by měl být schopen do určité míry dostát standardům poradenské profesionality. Astrologické poradenství samo o sobě není terapií, jistý druh terapeutické sebezkušenosti však vyžaduje. Jako vzorový příklad nám v tomto ohledu může posloužit tříletý odborný vzdělávací program londýnského Centra pro psychologickou astrologii (Centre for Psychological Astrology – CPA), pro jehož dokončení musí každý student vedle splnění ostatních náležitostí během doby studia také na vlastní náklady absolvovat „minimálně jeden rok nějaké akreditované formy hlubinné psychoterapie

s kvalifikovaným terapeutem či analytikem. Tento požadavek vychází z našeho přesvědčení, že žádný zodpovědný poradce nemůže doufat v to, že by mohl citlivě a moudře nakládat s psyché druhého člověka, aniž by měl určitou osobní zkušenost.“ Otázku etické zodpovědnosti a poradenských kompetencí astrologa skvěle pojednal už Dane Rudhyar ve svém článku *Minimální požadavky na praxi astrologie* (1972).

ZÁVĚR

Astrologie je nádherná nauka a hluboká studnice životní moudrosti. V dnešních poměrech naštěstí pro svou existenci a vývoj nepotřebuje souhlas či posvěcení politických nebo akademických autorit. Přesto však v obecném povědomí setrvává jako „zlatý standard“ pavědy a ve světě univerzitního vzdělání zůstává až na výjimky tabu. Podobně je tomu i ve světě „akreditované“ psychologie a psychoterapie. V těchto strukturách existuje množství lidí, kteří se astrologií v soukromí zabývají, ale oficiálně se o tom nesmí mluvit. Jedná se tedy o klasický případ „dvojího myšlení“ (double think), v němž jsme v důsledku totalitního dědictví natolik zběhlí, že nám snad i přijde normální. Cílem tohoto textu i připravované knihy *Archetypová astrologie* tedy je přispět k tomu, aby se základy astrologie začaly vyučovat na univerzitách humanitního zaměření a v psychoterapeutických a arteterapeutických výcvicích a aby psychologicky orientovaná astrologie byla uznána jako standardní poradenská profese.

RICHARD TARNAS: CYKLUS URAN–NEPTUN

*Ukázka z knihy **Cosmos and Psyche***

O Richardu Tarnasovi a jeho archetypové astrologii si můžete přečíst několik odstavců na stranách 7–8. Následující text pochází z knihy **Cosmos and Psyche** (Penguin Group, 2006) a měl by posloužit jako názorná ukázka autorova stylu uvažování, v tomto případě nad kolektivními projevy konjunkce Urana a Neptuna. Tarnas tyto konstelace nazývá „světové tranzity“. Jedná se o výtah z kapitoly **Probuzení ducha a duše** (*Awakenings of Spirit and Soul*), která je věnována archetypové analýze projevů cyklu Uran–Neptun. Uran prochází zvěrokruhem 84 let, Neptun 164 let, a obě planety se setkají vždy po 172 letech. Poslední „setkání“, respektive konjunkce obou planet proběhla v první polovině 90. let 20. století ve znamení Kozoroha (konjunkce vrcholila v roce 1993). Celé období od druhé poloviny osmdesátých let do současnosti je provázeno prudkým rozvojem a šířením informačních technologií, což Richard Tarnas připisuje právě konjunkci zmíněných dvou transpersonálních planet, která dala tomuto vývoji rozhodující impuls. Ukázky vybral a přeložil Petr Lisý.

OBECNÉ CHARAKTERISTIKY SPOJENÍ URANA A NEPTUNA

Při sledování období významných spojení Urana a Neptuna jsem si povšiml, že v jejich průběhu se v kolektivní psyché zvýraznilo působení archetypu Prométhea, jehož vliv byl pozorovatelný v řadě kulturních fenoménů. Jeho známé kvality – *rychlé změny, náhlá probuzení, tvořivé inovace, emancipace, vzpoura a narušování* – jsme tentokrát mohli sledovat především ve vztahu k rozličným archetypickým tématům a zkušenostem, jež si spojujeme s Neptunem. Období kontaktů Urana a Neptuna nejsou charakteristická politickými či jinými podobně konkrétními vnějšími změnami, nýbrž především

všudypřítomnou transformací obecné kulturní vize: *duchovním probouzením, zrodem nových náboženských hnutí, kulturní renesancí, vynořováním nových filosofických perspektiv převážně idealistické povahy, náhlou proměnou kosmologické a metafyzické kulturní vize, rychlou kolektivní proměnou psychologického nazírání a niterné citlivosti, změnami paradigmatu, novými utopickými sociálními vizemi a hnutími a převratnými změnami v oblasti umělecké imaginace.*

Problematictější stránku těchto konstelací představuje všeobecné *duchovní a filosofické zmatení a dezorientace, spojené s rychlým rozpadem druhdy pevných struktur víry a jistoty a se značnou náchylností k davové hypnóze.* Podobně jako u jiných konstelací Urana, vždy se tu vyskytuje buď vzrušující, osvobozující, probouzející kvalita, anebo narušení a destabilizace v důsledku náhlé radikální změny. V každém případě však lze tyto uranské kvality sledovat v oblasti projevů kolektivní imaginace a kulturní vize (duchovní, umělecké, vědecké, kosmologické, filosofické, sociální), které vykazují obecný sklon k idealismu, poetičnosti, ezoterice a mysticismu a mnohdy jsou doprovázeny neklidným pužením k transcendenci a duchovnímu osvětlení.

POČÍTAČE A INTERNET JAKO VÝRAZ URANSKO–NEPTUNSKÝCH SIL

Velkolepá transformace individuální i kolektivní zkušenosti, způsobená prudkým rozvojem a šířením složitých technologií, především osobních počítačů a Internetu, je pochopitelně zásadní pro porozumění celé této éře a zrcadlí charakteristické motivy archetypického komplexu Uran/Neptun. Můžeme zde letmo zmínit několik hlavních témat, v nichž se zjevně odráží kombinace Urana a Neptuna: propojení technologických inovací s radikální proměnou vědomí, nebyvalé zrychlení toku informací a niterného prožívání života, bezmeznost a okamžitost e-mailové komunikace, pocit neomezené vzájemné propojenosti, zrychlené rozplývání hranic (vztahových, globálních, ekonomických, epistemologických). Zkušenostní dimenze těchto změn jasně odráží kombinaci Uran/Neptun s jejím náhlým, osvobozujícím a pro mnohé omračujícím a matoucím otevíráním bran (Uran) neomezeně propojených sítí a nových zdrojů dat (Neptun). Stejně tak ji lze pozorovat při užívání Internetu, které s sebou nese rysy závislosti nebo může vyvolávat stavy podobné transu či drogovému opojení.

Podobným způsobem na tento archetypický komplex odkazují termíny jako *kyberprostor, celosvětová síť* (world wide web), *surfování v proudu dat, hypertext* a dynamické, nelineární, neptunsky amorfnní „moře“ zdánlivě neomezených zdrojů informací, vzájemně

komplexně propojených pomocí hypertextových odkazů, to vše zprostředkováváno stroji podobnými džinům, které způsobily uranskou revoluci ve vyhledávání a přenosu informací. Do našich úvah dobře zapadá i nahlížení Internetu jako prostředku manifestace *globální mysli, vědomí Gaii, Teilhardovské noosféry* a Indrovy sítě – Internet, vysokorychlostní optické kabely (většinou podmořské) a bezdrátové technologie potenciálně propojují kterýkoli individuální uzel vědomí na této planetě se všemi ostatními.

MOSTY MEZI VĚDOU A MYSTIKOU

Mnohé z uransko-neptunských témat lze nalézt také ve vědeckých teoriích z přelomu 20. a 21. století: *teorie hyperprostoru, alternativních realit, virtuálních částic, neviditelné temné hmoty a temné energie, multidimenzionální teorie strun* (podle které je vesmír složen ze strun, jež jsou „tak malé, že jejich přímé pozorování by se rovnalo snaze číst tento text ze vzdálenosti sta světelných let“). Podobně odráží komplex Uran/Neptun také stále populárnější teorii multiverza, podle níž je náš vesmír pouze jedním z nespočetných dalších vesmírů, které existují v jiných dimenzích – a tyto sebereprodukující expanzivní vesmíry nekonečně vzcházejí z černých děr a velkých třesků podobně jako nesčetné bubliny v moři. Vidíme zde využívání neptunských metafor a kvalit (*moře, bubliny, nekonečnost, neviditelné rozměry reality, neomezená spekulativní imaginace*) v kombinaci s uranskými tématy (*astronomie, překvapivé nové skutečnosti, neutuchající kosmická tvořivost a nové začátky*).

Charakter řady vědeckých diskusí a teorií tohoto období naznačuje i další projevy téhož archetypového komplexu, jako je rozvoj *teorie systémů, teorie komplexity a teorie chaosu*, které se zaměřují na neustále se měnící sítě vztahů, nelineární dynamiku a komplexní vzájemnou závislost živých systémů. Mohli bychom tu zmínit i širokou popularitu holistických náhledů u vědců, jako je David Bohm (*celostnost a implikátní řád ve fyzice*), Ilja Prigogine (*teorie disipativních a nerovnovážných struktur v chemii*), Rupert Sheldrake (*teorie morfického pole v biologii*), Barbara McClintock („*cit pro organismus*“ v *biologickém a genetickém výzkumu*), Edgar Morin (*transdisciplinární komplexní holismus v sociálních i přírodních vědách*), Stuart Kauffman a Santa Fe Institute (*sebeorganizace a komplexita v evoluci*), Humberto Maturana a Francisco Varela (*teorie autopoiéze a aktivního spoluutváření reality v kognitivních vědách*), Ervin László (*teorie Akášického pole jakožto podprahové kosmické matrice, v níž jsou uloženy veškeré informace*) a řada dalších.

Velice živou reflexí tohoto archetypového pole bylo sblížení mezi vědou na jedné straně a náboženstvím, teologií a spiritualitou na straně druhé, pozorovatelné v nespočetných knihách a sympoziích věnovaných v devadesátých letech této otázce. Široce sledovaný dialog západních vědců s dalajlamou a buddhistickými mnichy, který začal v roce 1992, byl typickým projevem komplexu Uran/Neptun, který v té době výrazně působil v kolektivní psyché. *Neurologie náboženské zkušenosti* se stala význačným předmětem vědeckého výzkumu a veřejné diskuse. Podobně byla zmíněným archetypickým impulsem ovlivněna také obecná snaha uvést v soulad náboženské perspektivy s evolučními teoriemi, ať už skrze syntézu staroasijských mystických představ se současnou západní vědou, rozvíjení teorie inteligentního designu ovlivněné biblickými principy, anebo pěstování sofistikovaných filosofických a kosmologických koncepcí inspirovaných mysliteli jako Teilhard de Chardin a Alfred North Whitehead.

ANIMA MUNDI

Na obecnější rovině bylo možno komplex Uran/Neptun pozorovat v kolektivním probuzení spirituální a existenciální touhy po splynutí s vyšší jednotou, po opětovém propojení se Zemí a veškerým životem, který se na ní vyskytuje, s globálním společenstvím, s vesmírem, s duchovními základy života. Dále byl tento archetypický impuls viditelný v novém uvědomění a vyvolávání duše světa, *anima mundi*, archetypové dimenze života, a ve všeobecném volání po opětovném očarování světa – po navrácení kouzla přírodě, vědě, umění i každodennímu životu. Jasně rozpoznatelný byl v tomto období také v téměř všudypřítomné snaze o překonání starých odděleností a dualismů – mezi lidmi a přírodou, duchem a hmotou, subjektem a objektem, mužským a ženským, intelektem a duší, vesmírem a psyché – a objevení propojenější reality a vědomí. Všechny tyto tendence lze chápat jako projevy archetypického impulsu spojeného se sjednocením protikladů (*coniunctio oppositorum*) a posvátným sňatkem (*hieros gamos*). Tento impuls, odrážející náměty hermetické, kabalistické a křesťanské mystiky, s nimiž jsme se setkali při dřívějších spojeních Urana a Neptuna, byl nejnověji formulován C. G. Jungem v kontextu jeho hlubinné psychologie, shodou okolností právě během opozice a posléze kvadrátu těchto dvou planet.

STÍNOVÉ ASPEKTY INFORMAČNÍ EXPLOZE

Silně aktivovaná žízeň kolektivní psyché po spirituální transcendenci a celistvosti v tomto období obnažila také problematickou stránku tohoto archetypické-

ho komplexu, pozorovatelnou v podobě široké palety pokleslejších impulsů a činů. Dobově zesílené religiózní vědomí dalo vzniknout řadě „*new age*“ *poblouzněností a excentrických kultů*. Zároveň po celém světě inspirovalo a povzbudilo *fanatický náboženský fundamentalismus*.

Z psychologického hlediska jsme mohli vidět obecný sklon k *únikům a popírání, k narcismu a pasivitě, důvěřivosti a sebeklamu*, to vše povzbuzené kolektivním *ponorem do umělé reality* vytvářené masmédií. Tyto tendence a patologie odrážejí stínovou stránku komplexu Uran/Neptun, podobně jako napájení kolektivního vědomí *hyperstimulujícími technologickými obrazy*, jejichž jediným účelem je obchodní zisk. Obzvláště názorná byla všeobecná *hypnotická fascinace obrazem* („obraz je vše“) a kolektivní sklon k náhlému epistemologickému zmatení – *spojování skutečného s virtuálním a iluzorním*, zpola fiktivní životopisy a dějiny, dramatizované zprávy, politické veletoce, emočně vyhocené a přibarvené dokumentární filmy, reality show, internetové fámy, smyšlené novinky a podvodný žurnalismus, falešné vysokoškolské tituly, elektronicky zrychlené šíření nepodložených a podvržených informací – nekonečná přehlídka postmoderního relativismu, který hluboce ovlivňuje a utváří pop kulturu. To vše ukazuje na stínovou stránku Neptuna (*iluze, simulace, dezorientující rozpouštění hranic, zmatení a splývání, podvody a sebeklamy, fantazie, obrazy, zhypnotizovaná pasivita*) podpořenou Uranem (*vysokorychlostní elektronické technologie, inovace, žízeň po vzrušení a stimulaci, novinky, neustálé změny*).

Tato témata se dočkala svého vyjádření v estetice videoklipů, která se od poloviny osmdesátých let nesmírně rozšířila. Rychlé střídání nespojitých obrazů podložené repetitivní rytmikou vytvořilo jakousi masově hypnotickou zábavu, která těžila z rozbíjení struktur narativní racionality a osobní identity. Tyto kulturní tendence byly provázeny všeobecnou náchylností k závislostem všeho druhu – drogám, alkoholu, konzumerismu, televizi, vlivu mediálních celebrit, videohram, pornografii, Internetu. To vše odkazuje na problematickou stránku archetypu Neptuna: *závislosti, úniky, narcismus, iluze, omámení*. Tyto a další podoby máji v globální kultuře jsou protívahou pozitivního potenciálu charakteristických projevů komplexu Uran/Neptun, jako jsou *speciální postupy a efekty v kinematografii, interaktivní elektronická multimédia, umělá inteligence a virtuální realita*.

SOUVISLOSTI EXPANZE MOBILNÍCH TELEFONŮ

Výjimečně názorným symptomem spojení Urana a Neptuna je nevídaný rozmach mobilních telefonů v devadesátých letech. Jejich všeobecné používání nejen zrušilo

v nebyvalé míře hranice mezi jedincem a jeho geografickou polohou, ale též zrušilo hranice mezi volajícími a lidmi, kteří jsou nuceni ve svém bezprostředním okolí (restaurace, metro, letiště, chodníky) naslouchat cizí konverzaci často intimního rázu. Široké využívání mobilů s sebou nese také „multitasking“, zakoušení několika realit současně – lidé telefonují během schůzek či večírků, při domácích činnostech, za volantem, na ulici, ačkoli jsou při tom vtaženi do jiného světa. Tyto situace, které se každý den po celém světě nesčetněkrát opakují, také přispívají k *virtualizaci každodenního života* – několik lidí se může vyskytovat na stejném místě, a přesto jsou si vzájemně pro jakýkoli praktický účel nedostupní, neboť jsou zapojeni do konverzace s jinými, fyzicky nepřítomnými osobami.

Mobilní telefony s sebou kromě bezprecedentní míry dostupnosti přinesly také *zmatek a dezorientaci (někdy úmyslné klamání) týkající se toho, kde se dotyčný v daný okamžik fyzicky nachází* – může to být jiná země či opačná polokoule. Interakce mezi různými časovými zónami je na denním pořádku. Tato *neurčitost v lokalizaci* typická pro mobily bývá přirovnávána ke kyberprostoru či internetu, kde se kombinuje s častou tvorbou mnoha virtuálních identit v rámci různých chatů a internetových fór. Typickým příkladem je častý výskyt dobře informovaných jedinců zabydlených v elektronicky zprostředkovaných světech kyberprostoru, kteří jsou lépe obeznámeni se stavem světa a vzdálených regionů planety nežli s vlastním nejbližším okolím. Všechny tyto nové zážitkové kvality kolektivní psyché – *rozpouštění hranic, neomezená vzájemná propojenost a dostupnost, prostorová neurčitost („nelokalita“), vícenásobná realita, virtuální reality, vícenásobné virtuální identity, dezorientace, zmatek, iluze, podvody, globální propojenost a jednota, to vše zprostředkováno novými technologiemi* – výmluvně odrážejí různé specifické projevy archetypového komplexu Uran/Neptun.

GLOBÁLNÍ PERSPEKTIVA

V éře, která poprvé lidstvu přinesla globální vědomí, v níž může být planeta Země se všemi svými obyvateli nahlížena ve své celistvosti jako jedno z nebeských těles v kosmickém prostoru a v níž byl vesmír odhalen jako tvořivá nesmírnost, která se šíří skrze miliony galaxií po miliardy let kosmické evoluce od velkého třesku až po současnost, *rodící se kolektivní vědomí* v nebyvalé míře rozpoznává, že jsme všichni *součástí jediného ohromného příběhu*. Zároveň však tento příběh pro lidstvo a obyvatelstvo Země dosáhl fáze rostoucího nebezpečí a krize.

Jak už zdůraznil bezpočet bystrých pozorovatelů, budoucnost závisí na tom, jak se lidstvo vyrovná s tímto bezprecedentním *okamžikem výzvy a volby*, jak si poradí s napětím mezi jednotou a mnohostí ve světě rozličných náboženství a národů a jak vyřeší rozštěp mezi duchem a hmotou v rozvíjejícím se vědomí technologicky posíleného lidského druhu.

Původně publikováno pod názvem

Cyklus Uran–Neptun a bouřlivý rozvoj informačních technologií

v Revue Prostor č. 79, 2008, str. 159–166